

TİSK AYLIK EKONOMİ BÜLTENİ- MART 2013 (SAYI: 49) 27.03.2013

GENEL DEĞERLENDİRME

"Reel sektör borçlanma ile döviz cinsinden risk biriktirmeye devam ediyor"

- Dünya ekonomisinde olumlu yöndeki işaretler az da olsa güçleniyor. Buna karşılık, büyümenin lokomotifi olan Asya Ülkelerinde hafif bir yavaşlama dikkati çekiyor. Yüksek cari açık veren Türkiye gibi ülkeler, düşük bütçe açığı yoluyla krize karşı kendilerini koruyor. Avro Bölgesi'nde sosyal ve politik sorunlar ağırlaşıyor.
- Ocak 2013'te sanayi üretimi yıllık bazda %1,9 arttı. Önümüzdeki aylar, sanayi üretimindeki canlanmanın kalıcı olup olmadığını belli edecek.
- Kapasite kullanım oranı, 2013'teki düşüşünü Mart ayında da sürdürdü ve yıllık bazda %0,4 oranında azaldı. Bu düşüş eğilimi yurtiçi talebe yönelik üretim yapan işletmeler için sorun yaratacak.
- Kadınlarda işgücüne katılma oranı önemli ölçüde yükseldi. Sanayi sektörünün toplam istihdamdaki payı azalmaya devam etti. İşsizlik oranı %10,1'e yükseldi. Genç işsizliği 1,7 puan yükselerek %19,8'e çıktı.
- İhracattaki artış eğilimi 2013'te de devam ediyor. İhracatın ithalatı karşılama oranı Ocak'ta %61,2'ye çıktı. AB'nin ihracatımızdaki payı Ocak 2013'te bir yıl önceye kıyasla %43,5'ten %41,9'a geriledi. Afrika ve Orta Doğu Ülkelerinin payı ise %31'den %32,9'a yükseldi.
- Yabancıların net yatırımları azalırken, Türk vatandaşlarının yurtdışındaki yatırımları arttı. Yabancıların hisse senedi alımlarının azalmasına karşılık, DİBS alımları büyüdü. Bunun sebebi, Türkiye'deki faiz oranlarının görece yüksekliği ve kur oynaklığının düşük oluşu.
- Yabancıların Türkiye'ye yönelik iştahları, Türkiye'de borçlanmanın artmasına imkan sağlıyor. Hanehalkı borcunun harcanabilir gelire oranı 2003'de %7,5 iken, 2012'de %48,1'e çıktı. Bu süreç, cari açığı yükseltiyor.
- Son on yılda borçlanma reel sektörde de hızla arttı; döviz cinsinden borç stoku 2003 yılı sonunda 48,7 milyar dolar iken, 2012 yılı sonunda 222,4 milyar dolara yükseldi. Döviz borcunun GSYH'ye oranı ise %2'den %13'e çıktı.
- Bütçede 2013'de sağlanan görece istikrar Şubat'ta da devam etti. Bunu, TCMB'nin faiz oranlarını düşürmesi, dolayısıyla faiz giderlerinin azalması sağladı. Kamu harcamalarında sorun yaratan unsur, cari transferler. Şubat'ta yıllık bazda görev zararları %14,4; emeklilik ve sosyal yardım giderleri %19,3; mahalli idarelere hazine yardımları %21,9 oranında arttı.
- Enflasyon, TCMB'nin öngörülerine uygun değişim kaydetti.

Dünya Ekonomisi:

OECD tarafından açıklanan Bileşik Öncü Göstergelere göre 2013 yılı Ocak ayında dünya ekonomisindeki olumlu işaretler küçük oranlarda da olsa güçlenmektedir. Bileşik Öncü Gösterge Endeksi'nin Ocak ayında bir önceki aya göre (Aralık 2012) binde %0,10 oranında artmasıyla, Eylül 2012'de 100 olan endeks 100,4'e yükselmiştir. Bu eğilim Euro bölgesinde de benzer bir gelişme göstermiştir; endeks %0,16 oranında artmış, Eylül 2012'de 99,4 olan endeks Ocak ayında 99,7'ye çıkmıştır. OECD verilerine göre asıl ilginç gelişme, beş büyük Asya ekonomisinin küçük oranda da olsa yavaşlamasıdır. Çin, Hindistan Endonezya, Japonya ve Güney Kore'den oluşan bu ülke grubunda endeks Ocak ayında bir önceki aya göre %0,04 oranında azalmıştır (**Tablo 1**).

Dünya ekonomisinde ortaya çıkan bir başka gelişme ise bütçe dengesi konusundaki olumlu değişiktir. Cari açık ile bütçe dengesi birlikte ele alındığında cari açık sorunun bazı ülkelerde ağırlığını koruduğu görülmektedir. Cari açık/GSYH oranı açısından sorunun devam ettiği ülkeler arasında özellikle üç ülke öne çıkmaktadır. Bunlardan ilki %6,8'lik oran ile Ukrayna, %6,3'lük oranla Türkiye ve %5,6 ile Yeni Zelanda'dır. Bu ülkelerin bütçe dengesi/GSYH oranlarının düşük olması, yüksek cari açığa rağmen kendilerini krize karşı korumalarında kalkan görevi yapmaktadır. Özellikle %2,4 ile Yeni Zelanda ve %2,5 ile Türkiye düşük bütçe açıkları nedeni ile cari açığın neden olabileceği sorunlara karşı kendilerini şu anda koruyabilmektedirler.

Avro bölgesindeki sorunlu ekonomilerde uygulamaya konulan istikrar programları AB ve IMF yönetimlerini memnun etse de, geniş kitlelerin bu programı reddetmeleri sonucunda sosyal ve politik sorunlar ağırlaşmaktadır. Yunanistan'dan sonra İtalya ve Güney Kıbrıs'ta ortaya çıkan gelişmelerinin bu yönde değerlendirilmesi gerekmektedir. Ağırlaşan sosyal ve politik sorunlar yeni ekonomik riskler doğurabilir. Türkiye de Avro alanı ile yoğun dış ticareti nedeniyle bu gelişmelere karşı dikkatli olmak durumundadır.

Dünya ekonomisinde olumlu yöndeki işaretler az da olsa güçleniyor...

Buna karşılık, büyümenin lokomotifi olan Asya Ülkelerinde hafif bir yavaşlama dikkati çekiyor.

Yüksek cari açık veren Türkiye gibi ülkeler, düşük bütçe açığı yoluyla krize karşı kendilerini koruyor.

Avro Bölgesi'nde sosyal ve politik sorunlar ağırlaşıyor.

Türkiye Ekonomisi:**Sanayi Üretimi, Ciro ve Kapasite Kullanımı:**

TÜİK, Sanayi Üretim Endeksi hesaplamasında temel yılı değiştirerek Ocak 2013'ten itibaren 2005 yılı yerine 2010 yılı sanayi üretimini temel yıl olarak almaya başlamıştır. Buna göre Ocak 2013'te sanayi üretimi bir önceki aya göre %2,3; bir önceki yılın aynı ayına göre ise %1,9 artmıştır. Ocak ayı sanayi üretim endeksi 106,7 düzeyine ulaşırken, 2005 yılından bu yana en yüksek üretim düzeyini de yakalamıştır. Sanayi üretiminin bu noktaya taşınmasında ara malı imalatı sektörünün %3,7, dayanıksız tüketim malı sektörünün %5,8 üretim artışı kaydetmesi önemli rol oynamıştır. Diğer yandan Ocak ayında takvim etkisinden arındırılmış sanayi üretimi geçen yılın aynı ayına göre %1,9, mevsim ve takvim etkisinden arındırılmış üretim ise bir önceki aya göre %3,2 yükselmiştir. Ocak ayında sanayi üretimindeki gelişmeler sanayi üretiminde kısmi bir canlanmanın başladığını göstermektedir. Önümüzdeki aylardaki gerçekleştirmeler bu canlanmanın kalıcı olup olmayacağını belli edecektir.

2013 yılı Ocak ayında sanayi üretimi alt sektörler itibari ile farklı oranlarda gelişme kaydetmiştir. Buna göre Ocak 2013'te bir önceki aya göre (Aralık 2012) madencilik ve taşocakçılığı sektörü endeksi %0,3, imalat sanayi sektörü endeksi %2,7, elektrik, gaz, buhar ve iklimlendirme üretimi ve dağıtım sektörü endeksi ise %0,5 yükselmiştir.

Bir önceki yılın aynı ayına göre ise madencilik ve taşocakçılığı sektörü endeksi %3,6; elektrik, gaz, buhar ve iklimlendirme üretimi ve dağıtım sektörü endeksi %3,2 düşerken, imalat sanayi sektörü endeksi %3,2 yükselmiştir.

2013 yılı Ocak ayında Sanayi Ciro Endeksi 2012 yılının aynı ayına göre %6,5 yükselirken, bir önceki aya göre (Aralık 2012) %11,6 oranında düşmüştür. Aylık bazdaki bu düşüşün ana nedeni takvim ve mevsim etkisinden kaynaklanmaktadır. Nitekim 2006 yılından bu yana hiçbir Ocak ayında sanayi ciro endeksi aylık bazda yükseliş

Ocak 2013'te sanayi üretimi yıllık bazda %1,9 arttı. Önümüzdeki aylar, sanayi üretimindeki canlanmanın kalıcı olup olmadığını belli edecek.

Ocak 2013'te Sanayi Ciro Endeksi yıllık bazda %6,5 oranında arttı. Ciro yükselişi imalat sanayiinde %7 oldu.

kaydetmemiştir. Sanayi ciro endeksi alt sektörler itibari ile tıpkı üretim endeksi gibi farklı gelişmeler sergilemiştir. 2013 yılı Ocak ayında, 2012 yılının aynı ayına göre madencilik ve taşocaklığı endeksi %3,6 düşerken, imalat sanayi endeksi %7,0 yükselmiştir. Ana sanayi grupları sınıflamasına göre ise Ocak ayında en yüksek ciro artışı %11,2 ile sermaye malı imalatı sektöründe yaşanmıştır. İmalat sanayi alt gruplarında ise en yüksek ciro yükselişi %119,4 ile diğer ulaşım araçlarının imalatında gerçekleşmiştir; bu artış da yine mevsim ve takvim etkisinden kaynaklanmaktadır. Nitekim daha önceki yıllarda da örneğin 2008 ve 2009 yıllarında sırasıyla %138,9 ve %138,4'lük ciro artışları kaydedilmişti.

2013 yılı Mart ayında imalat sanayi genelinde Kapasite Kullanım Oranı, geçen yılın aynı ayına göre %0,4 oranında azalarak %72,7 düzeyine gerilemiştir. Böylece kapasite kullanım oranı 2013 yılının ilk üç ayında da geçen yıla göre sürekli düşmüş oldu (**Grafik 1**). Mal gruplarına göre bakıldığında, geçen yılın aynı ayına göre dayanıksız tüketim malları, gıda ve içecekler ve yatırım mallarında kapasite kullanım oranı artarken, dayanıklı tüketim malları ve ara mallarında azalmıştır. Kapasite kullanım oranındaki düşüşün yurtiçi talebe yönelik üretim yapan işletmeler için önümüzdeki dönemler için sorun yaratacağı anlaşılmaktadır.

İstihdam ve İşsizlik:

Aralık 2012 döneminde işgücüne katılma oranı bir önceki yılın aynı dönemine göre 1,5 puan artarak %50 düzeyine yükselmiştir. Bu dönemde erkeklerde işgücüne katılma oranı 0,5 puan artarak %70,9'a ulaşırken, kadınlarda %2,2 puan artarak %29,6 düzeyine çıkmıştır.

Aralık döneminde istihdam edilenlerin sayısı 1 milyon 88 bin kişi artarak 24 milyon 766 bin kişiye çıkmış, istihdam oranı 1,1 puan yükselerek %44,9 düzeyinde gerçekleşmiştir. İstihdam artışında tarım dışı sektörler başı çekmiştir. Tarım dışı sektörlerde çalışan sayısı 1 milyon kişi, tarım sektöründe çalışan sayısı ise 87 bin kişi artmıştır. Çalışanların %23'ü tarım sektöründe, %19,6'sı sanayi

Kapasite kullanım oranı, 2013'teki düşüşünü Mart ayında da sürdürdü ve yıllık bazda %0,4 oranında azaldı. Bu düşüş eğilimi yurtiçi talebe yönelik üretim yapan işletmeler için sorun yaratacak.

Kadınlarda işgücüne katılma oranı önemli ölçüde yükseldi.

Sanayi sektörünün toplam istihdamdaki payı 0,2 puan azaldı.

sektöründe, %6,7'si inşaat sektöründe ve %50,8'i hizmetler sektöründe istihdam edilmiştir. Buna göre sektörlerdeki istihdamın toplam istihdamdaki payı 2011 yılının aynı dönemine göre inşaat sektöründe 0,3 puan, hizmetler sektöründe 0,7 puan yükselirken, tarım sektöründe 0,6 puan, sanayi sektörde 0,2 puan azalmıştır.

Aralık 2012 döneminde işsizlik oranı 2011 yılının aynı dönemine göre 0,3 puan artarak %10,1 düzeyine; işsiz sayısı 214 bin kişi artarak 2 milyon 790 bin kişiye yükselmiştir. Tarım dışı işsizlik oranı 0,4 puan, genç işsizlik oranı 1,7 puan artmış, böylece genç işsizlik oranı %19,8 düzeyine çıkmıştır.

Bu dönemde mevsim etkilerinden arındırılmış istihdam oranı 2011 yılının aynı dönemine göre 1,1 puan azalmış ve işsizlik oranı 0,4 puan artarak %9,6'ya ulaşmıştır. Mevsim etkilerinden arındırılmış işgücüne katılma oranı ise bir önceki yılın aynı dönemine göre 1,5 puan artarak %50,9 düzeyine çıkmıştır.

Ele aldığımız dönemde kayıtdışı istihdam oranı 1,8 puan azalarak %37,4'e gerilemiştir. Bu dönemde, geçen yılın aynı dönemine göre tarım sektöründe kayıtdışı istihdam oranı %83,4'ten %84'e yükselirken, tarım dışı sektörlerde %25,5'ten %23,5'e gerilemiştir.

Ödemeler Dengesi:

2012 yılında ihracatta güçlenen artış eğilimi 2013 yılının ilk ayında da devam etmiştir. Ocak ayında, 2012 yılının aynı ayına göre ihracat %11,2 oranında yükselerek 11 milyar 509 milyon dolar düzeyine yükselmiştir. Ara malı üretimdeki yetersizlik ve enerjide dışa bağımlılık nedeni ile ihracattaki artış ithalatı da tetiklemiş ve Ocak 2013'te ithalat da %7,6 oranında artarak 18 milyar 800 milyon dolar düzeyinde gerçekleşmiştir. Bu gelişmeler neticesinde ihracatın ithalatı karşılama oranı 2012 Ocak ayında %59,2 iken, 2013 Ocak ayında %61,2'ye çıkmıştır. Yılın ilk ayındaki bu gerçekleştirmeler sonrasında dış ticaret açığı %2,4 oranında artmış ve 7 milyar 120 milyon dolardan 7 milyar 291 milyon dolara yükselmiştir. Takvim

İşsizlik oranı %10,1'e yükseldi.

Genç işsizliği 1,7 puan yükselerek %19,8'e çıktı.

Mevsim etkilerinden arındırılmış istihdam oranı 1,1 puan azaldı, işsizlik oranı 0,4 puan yükseldi.

İhracattaki artış eğilimi 2013'te de devam ediyor. İhracatın ithalatı karşılama oranı Ocak'ta %61,2'ye çıktı.

Dış ticaret açığı 7,3 milyar dolara yükseldi.

etkisinden arındırılmış verilere göre 2013 yılı Ocak ayında bir önceki yılın aynı ayına göre ihracat %7,9, ithalat %7,6 oranında; mevsim ve takvim etkilerinden arındırılmış verilere göre ise bir önceki aya göre ihracat %2,0; ithalat %9,0 artmıştır.

Ülke gruplarına göre ihracatta Avrupa Birliği ilk sıradadır. Ocak 2013'te AB'ye yapılan ihracat %7,2 artmasına karşın, Türkiye'nin toplam ihracatı içinde AB'nin payı 2012 Ocak ayında %43,5 iken, 2013 Ocak ayında %41,9'a inmiş; Afrika ülkelerinin payı %23, Ortadoğu ülkelerinin payı %16,1 oranında artmıştır. Türkiye'nin Afrika ülkelerine yaptığı ihracatın toplam ihracat içindeki payı 2012 yılının Ocak ayında %8,6 iken, 2013 yılının aynı ayında %9,5'e; Ortadoğu ülkelerinin payı %22,4'den 23,4'e çıkmıştır. Ocak ayında en fazla ihracat yapılan ülke 1 milyar 52 milyon dolar ile Almanya olmuştur. İhracatta Almanya'yı 884 milyon dolar ile Irak, 664 milyon dolar ile İngiltere, 614 milyon dolar ile Birleşik Arap Emirlikleri izlemiştir. Motorlu kara taşıtları ve aksam parçaları 1 milyar 083 milyon dolara ulaşan ihracatla ilk sırayı almış; bunu 921 milyon dolar ile kazanlar, makineler, mekanik cihazlar ve aletler, bunların aksam ve parçaları, 843 milyon dolar ile demir, çelik ve 717 milyon dolar ile örme giyim eşyası ve bunların aksesuarları takip etmiştir.

İthalatta ilk sırayı her zamanki gibi Rusya almasına karşın, bu ülkeye yapılan ithalat geçen yılın aynı ayına göre %1,7 azalarak 2 milyar 181 milyon dolara gerilemiştir. İthalatta Rusya'yı 1 milyar 979 milyon dolar ile Çin, 1 milyar 584 milyon dolar ile Almanya ve 1 milyar 177 milyon dolar ile Amerika Birleşik Devletleri takip etmiştir. Ocak 2013'de Türkiye'nin toplam ithalatı içinde ilk sırayı yine mineral yakıtlar ve yağlar fasılı almış ve bu fasıldan yapılan ithalat 4 milyar 598 milyon dolar düzeyinde gerçekleşmiştir. Bunu 2 milyar 226 milyon dolar ile kazanlar, makineler, mekanik cihazlar ve aletler, bunların aksam ve parçaları, 1 milyar 468 milyon dolar ile demir ve çelik fasılı ve 1 milyar 290 milyon dolar ile elektrikli makine ve cihazlar fasılı izlemiştir.

Ocak 2013'te cari işlemler açığı, bir önceki yılın aynı ayına göre 99 milyon dolar azalmış ve 5 milyar 632 milyon dolara gerilemiştir.

AB'nin ihracatımızdaki payı Ocak 2013'te bir yıl önceye kıyasla %43,5'ten %41,9'a geriledi. Afrika ve Orta Doğu Ülkelerinin payı ise %31'den %32,9'a yükseldi.

Cari işlemler açığı 99 milyon dolar azalarak 5 milyar 632 milyon dolara indi.

Cari açığın azalmasında dış ticaret açığının 7 milyon dolar azalması ve 5 milyar 881 milyon dolara gerilemesi önemli etken olmuştur.

Ocak'ta ayında yurtdışında yerleşik kişilerin (yabancılar) Türkiye'de yaptıkları net yatırımlar 2012 yılının aynı ayına göre 251 milyon dolar azalmış ve 685 milyon dolara gerilemiştir. Buna karşılık yurt içinde yerleşik kişilerin (Türk vatandaşlarının) yurt dışında yaptıkları net yatırımlar 134 milyon dolar artarak 199 milyon dolara çıkmıştır.

Yabancıların İMKB'den yaptıkları hisse senedi net alımlar bir önceki yılın ilk ayına göre 321 milyon dolar azalmış, 235 milyon dolara gerilemiştir. Yabancıların DİBS alımına yönelik iştahları ise artmaya devam etmiştir. Nitekim yabancılar geçen yılın Ocak ayında 993 milyon dolarlık DİBS satarken, bu yılın Ocak ayında 464 milyon dolara ulaşan DİBS alımı yapmışlardır. Yabancıların DİBS'e yönelik bu iştahları küresel sermayenin Türkiye ekonomisine olan güvenlerinin sürmesinin yanında, faiz oranlarının düşmesine rağmen diğer ülke faiz oranlarına göre hala yüksek olması ile kur oynaklığının düşük olmasından kaynaklanmaktadır. Kısa vadeli sermaye akımındaki bu devamlılık kur oynaklığını azalttığı gibi cari açığın sürdürülebilirliğini de kolaylaştırmaktadır.

Yabancıların Türkiye'ye yönelik iştahları, Türkiye'de mali ve reel sektörlerde borçlanmaya imkan sağlamaya devam etmektedir. Ocak ayında bankacılık sektörünün net kredi kullanımı, 2011 yılının ilk ayına göre 78 milyon dolar azalarak 656 milyona gerilemiştir. Bankaların elde ettikleri bu imkan kredi plasman olanaklarını da artırmaktadır. Özellikle bankalar yüksek faiz marjları nedeni ile tüketici kredilerine (ihtiyaç, konut, araç kredileri) ağırlık vermektedir. Bu yapılanma dolayısıyla hanehalkının borçlanma düzeyi son on yılda hızla artmıştır. Hanehalkı borcu/Harcanabilir Gelir rasyosu 2003 yılında %7,5 iken, 2012 yılında %48,1'e kadar yükselmiştir (**Tablo 2, Grafik 2**). Banka-tüketici eksenindeki bu akım ilişkisi cari açığın yükselmesine neden olmaktadır.

Yabancıların net yatırımları azalırken, Türk vatandaşlarının yurtdışındaki yatırımları arttı.

Yabancıların hisse senedi alımlarının azalmasına karşılık, DİBS alımları büyüdü. Bunun sebebi, Türkiye'deki faiz oranlarının görece olarak yüksekliği ve kur oynaklığının düşük oluşu.

Yabancıların Türkiye'ye yönelik iştahları, Türkiye'de borçlanmanın artmasına imkan sağlıyor.

Hanehalkı borcunun harcanabilir gelire oranı 2003'de %7,5 iken, 2012'de %48,1'e çıktı. Bu süreç, cari açığı yükseltiyor.

Mali olmayan kesim de benzer bir eğilim içerisinde ve borçlanma politikasını sürdürmektedir. 2013 Ocak ayında reel sektörün net kredi kullanımı 524 milyon dolar artarak 555 milyon dolar düzeyinde gerçekleşmiştir.

Reel kesimin döviz cinsinden borç stoku son on yılda sürekli artmıştır. 2003 yılı sonunda stok 48 milyar 693 milyon dolardı ve bu stokun GSYH'ya oranı %2 idi. Reel kesimin döviz cinsinden borç stoku 2012 yılı sonunda 222 milyar 375 milyon dolara ve GSYH'ye oranı da %13'e yükselmiştir. Bu veriler reel sektörün döviz cinsinden risk biriktirmeye devam ettiğini göstermektedir (**Tablo 3, Grafik 3**).

2013 yılı Ocak ayında resmi rezervler bir önceki yılın Ocak ayına göre 3 milyar 703 milyon dolar artmıştır. Böylece TCMB döviz rezervi (altın dahil) Ocak ayı sonunda 124 milyar 7 milyon dolara, 15 Mart'ta da 125 milyar 3 milyon dolara ulaşmıştır.

Para ve Maliye Politikası:

Merkezi yönetim bütçesinde 2013 yılında sağlanan görece istikrar, Şubat ayında da devam etmiştir. Nitekim merkezi yönetim bütçesi 2012 yılı Şubat ayında 2,6 milyar TL açık verirken, bu yılın Şubat ayında bütçe açığı 1,4 milyar TL'ye kadar gerilemiştir. Bu gelişime karşın 2012 yılı Şubat ayında 6 milyar TL faiz dışı fazla veren Bütçe, bu Şubat'ta 3,5 milyar TL faiz dışı fazla verebildi. Bu farklılaşmanın altında faiz giderlerinin geçen yıla göre %42 oranında azalarak 8 milyar 614 milyon TL'den, 4 milyar 997 milyon TL'ye inmesi yatmaktadır. Kamu kesimi diğer harcamalarından tasarruf etmemişse de, TCMB'nin uyguladığı para politikasının sonucunda düşen faiz oranları nedeni ile kamu borç stoku artmasına rağmen faiz giderlerinin düşmesi bütçe istikrarını sağlamada önemli bir katkı sağlamıştır.

2013 yılı Şubat ayında bütçe gelirleri 2012 yılının aynı ayına göre %18,1 oranında artarak 32,5 milyar TL olmuş; bütçe giderleri ise %12,6 oranında artarak 33,9 milyar TL düzeyinde gerçekleşmiştir. Şubat ayında vergi gelirleri, geçen yılın aynı ayına göre %21,3 oranında artarak 27,6 milyar TL olurken, faiz hariç bütçe giderleri ise

Son on yılda borçlanma reel sektörde de hızla arttı; döviz cinsinden borç stoku 2003 yılı sonunda 48,7 milyar dolar iken, 2012 yılı sonunda 222,4 milyar dolara yükseldi. Döviz borcunun GSYH'ye oranı ise %2'den %13'e çıktı.

Reel sektör döviz cinsinden risk biriktirmeye devam ediyor.

Bütçede 2013'de sağlanan görece istikrar Şubat'ta da devam etti. Bunu, TCMB'nin faiz oranlarını düşürmesi, dolayısıyla faiz giderlerinin azalması sağladı.

yüzde 34,4 oranında artarak 29 milyar TL düzeyine kadar yükselmiştir. Bu gelişmeler kamu harcamaları ile ilgili sorunların bu yıl da devam ettiğini göstermektedir. Kamu harcamaları içinde sorun teşkil eden cari transferler kalemidir. Bu kalemin alt kalemi olan görev zararları geçen yılın Şubat ayına göre %14,4; sağlık, emeklilik ve sosyal yardım giderleri %19,3 ve mahalli idarelere hazine yardımları %21,9 oranında yükselmiştir.

Kamu harcamalarındaki bu yapılanmaya rağmen merkezi yönetim bütçesi 2012 Ocak-Şubat döneminde 900 milyon TL açık verirken, bu yılın aynı döneminde 4 milyar 492 milyon TL fazla vermiştir. 2012 Ocak-Şubat döneminde 13,1 milyar TL faiz dışı fazla verilmiş iken, bu yılın aynı döneminde 14,7 milyar TL faiz dışı fazla verilmiştir. 2012 Ocak-Şubat döneminde 14 milyar TL olan faiz giderleri, 2013'ün aynı döneminde 10,2 milyar TL'ye gerilemiştir. Bu gerilemeye karşın cari transfer harcamalarının 19,6 milyar TL'den 26 milyar TL'ye yükselmesi, bütçe fazlasını sınırlamıştır. Cari transferlerin alt kalemi olan sağlık, emeklilik ve sosyal yardım giderleri 2012 yılında 11,4 milyar TL iken, bu yılın ilk iki ayında 13,6 milyar TL'ye yükselmiştir.

2013 yılının ilk iki ayında geçen yılın aynı dönemine göre bütçe gelirleri %24,8 oranında artarak 69 milyar 372 milyon TL olurken, ana kalem olan vergi gelirleri geçen yılın aynı dönemine göre %21,3 oranında artarak 56 milyar 28 milyon TL düzeyine ulaşmıştır. 2013 Ocak-Şubat döneminde geçen yılın aynı dönemine göre; özel tüketim vergisi %40,5, ithalde alınan katma değer vergisi %34,9, dahilde alınan katma değer vergisi %14,1, gelir vergisi %9,5 ve kurumlar vergisi tahsilatı %8,8 oranında artmıştır.

Para politikasının başarısının temel göstergesi olan enflasyon oranı Şubat ayında TCMB'nin öngörülerine uygun bir gelişme göstermiştir. Tüketici Fiyatları Endeksi (TÜFE) 2013 yılı Şubat ayında bir önceki aya göre %0,30, bir önceki yılın Aralık ayına göre %1,95, bir önceki yılın aynı ayına göre %7,03 ve on iki aylık ortalamalara göre %8,33 yükseliş kaydetmiştir. TÜFE'de en yüksek fiyat artışı %1,63 ile ulaştırma grubunda görülmüştür. Aylık bazda ev eşyası grubunda

Kamu harcamalarında sorun yaratan unsur, cari transferler. Şubat'ta yıllık bazda görev zararları %14,4; emeklilik ve sosyal yardım giderleri %19,3; mahalli idarelere hazine yardımları %21,9 oranında arttı.

Cari transferlere rağmen faiz dışı fazla yükseldi.

Enflasyon, TCMB'nin öngörülerine uygun değişim kaydetti. TÜFE Şubat ayında yıllık bazda %7,03 arttı.

%1,01, gıda ve alkolsüz içecekler grubunda %0,89, alkollü içecekler ve tütün grubunda %0,83, lokanta ve oteller grubunda %0,49 fiyat artışı olmuştur. Yıllık bazda ise en yüksek fiyat artışı %16,31 ile alkollü içecekler ve tütün grubunda görülmüştür. Şubat 2013'te endeks kapsamında olan 437 maddeden; 52 maddenin ortalama fiyatları değişmezken, 241 maddenin ortalama fiyatları artmış, 144 maddenin ortalama fiyatları ise düşmüştür.

Şubat 2013'te Üretici Fiyatları Endeksi (ÜFE), 2013 yılı Şubat ayında bir önceki aya göre %0,13 düşmüştü; bir önceki yılın Aralık ayına göre %0,31, bir önceki yılın aynı ayına göre %1,84 ve on iki aylık ortalamalara göre ise %4,72 yükselmiştir. ÜFE aylık bazda tarım sektöründe %2,56 artarken, sanayi sektöründe %0,64 azalmıştır. Tarım sektörü üretici fiyatları endeksi bir önceki yılın Aralık ayına göre %0,12, bir önceki yılın aynı ayına göre %6,93 ve on iki aylık ortalamalara göre %3,30 yükselmiştir. Sanayi sektörü üretici fiyatları endeksi ise, bir önceki yılın Aralık ayına göre %0,35 düşerken, bir önceki yılın aynı ayına göre %3,72 ve on iki aylık ortalamalara göre ise %5,02 yükselmiştir. Sanayide en yüksek aylık fiyat artışı tütün imalatında %7,18, kok kömürü ve rafine edilmiş petrol ürünlerinde %5,19 olarak gerçekleşmiştir. Sanayinin üç sektöründe bir önceki aya göre ÜFE madencilik ve taşocakçılığı sektöründe %0,49, imalat sanayi sektöründe %0,67 oranında yükselirken, elektrik, gaz ve su sektöründe ÜFE %12,32 oranında düşmüştür. ÜFE kapsamındaki 788 maddenin 162'sinde ortalama fiyatlar değişmezken, 391 maddenin ortalama fiyatları artmış, 235 maddenin ortalama fiyatları ise düşmüştür.

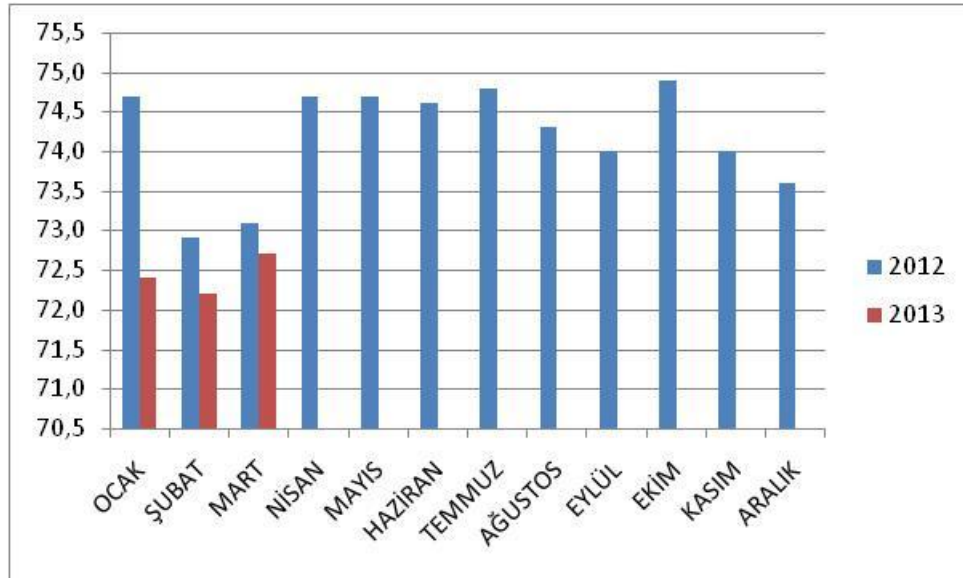
ÜFE, Şubat'ta yıllık bazda genelde %1,84; sanayide %3,72 yükseldi.

Tablo 1: Dünyada En Yüksek Cari Açık Oranına Sahip 10 Ülkede Bütçe Dengesi (%)

Ülkeler	Cari Açık/GSYH	Bütçe Dengesi/GSYH
Ukrayna	-6,8	-4,4
Türkiye	-6,3	-2,5
Yeni Zelanda	-5,6	-2,4
Güney Afrika	-5,4	-4,3
Hindistan	-4,1	-5,0
Avustralya	-3,8	-0,7
Kolombiya	-3,5	-0,7
Kanada	-3,5	-3,2
Şili	-3,3	+0,9
Polonya	-3,2	-3,3

Kaynak: The Economist, 22 Mart 2013

Grafik 1: İmalat Sanayi Kapasite Kullanım Oranı

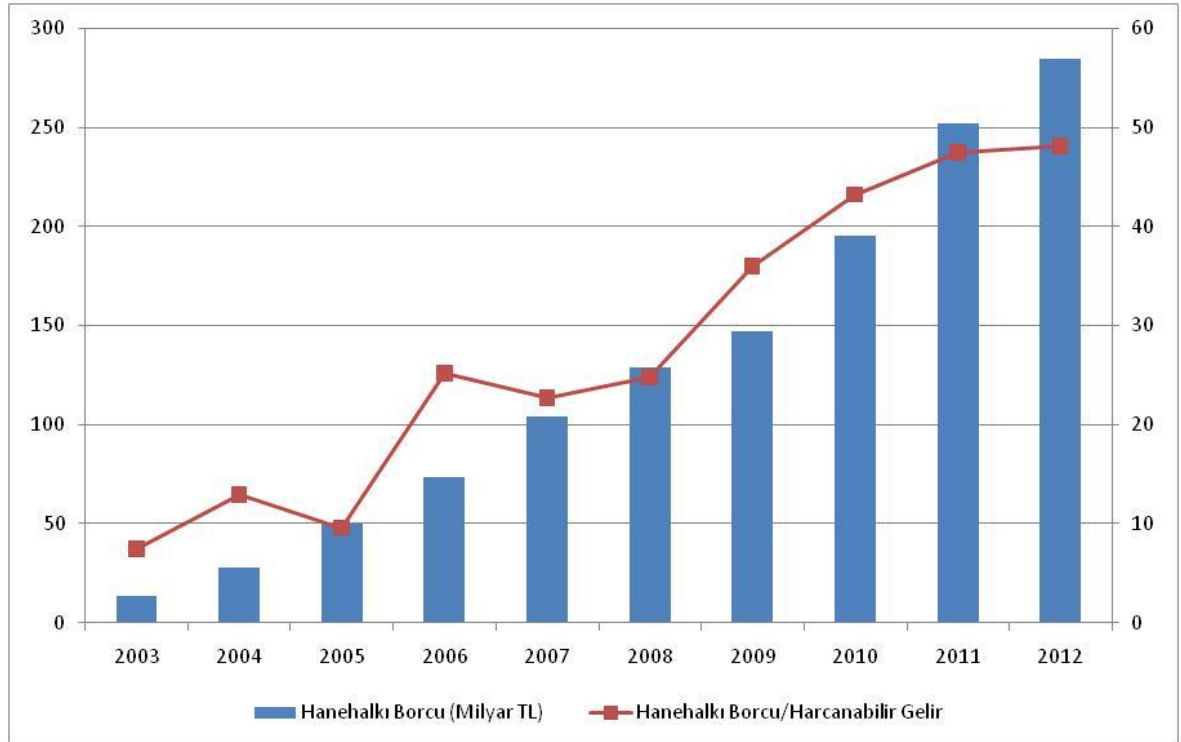

Kaynak: TCMB, Mart 2013

Tablo 2: Türkiye’de Hanehalkı Borçluluğu

	Hanehalkı Borcu (Milyar TL)	Hanehalkı Borcu/Harcanabilir Gelir (%)
2003	13,4	7,5
2004	28,3	12,9
2005	50,0	9,6
2006	73,7	25,2
2007	104,1	22,7
2008	129,0	24,8
2009	147,1	36
2010	195,1	43,2
2011	252,0	47,4
2012(1)	284,4	48,1

Kaynak: TCMB, Finansal İstikrar Raporları, 2006-2012 Kasım. (1) Eylül 2012 itibari ile.

Grafik 2: Türkiye’de Hanehalkı Borçluluğu

Tablo 3: Reel Kesimin Döviz Borcu

	GSYH	DÖVİZ BORCU	NET DÖVİZ BORCU	DÖVİZ BORCU/GSYH ORANI (%)
2003	658.993	48.693	18.491	2,0
2004	720.693	56.790	19.120	2,0
2005	781.243	67.376	21.984	2,0
2006	835.098	92.002	29.343	3,0
2007	874.085	130.769	54.637	6,0
2008	879.384	152.524	72.060	8,0
2009	837.384	148.547	65.470	7,0
2010	914.063	177.252	93.073	10,0
2011	991.787	201.354	124.197	12,0
2012(1)	1.021.540	222.375	135.046	13,0

Kaynak: TCMB, Özel sektörün Yurtdışından Sağladığı Kredi Borcu Gelişmeleri Verileri, Ocak 2013 kullanılarak hazırlanmıştır. (1)2012 yılı GSYH büyüme oranı %3 olarak tahmin edilerek, buna göre hesaplama yapılmıştır.

Grafik 3: Reel Kesimin Döviz Borcu